

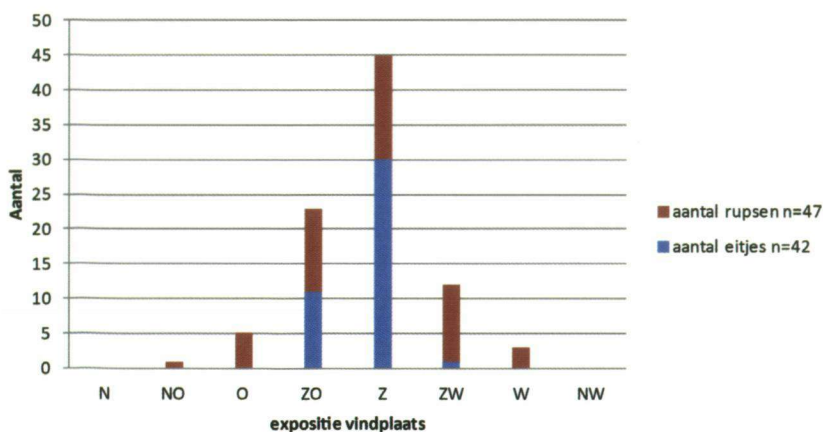
Argusvlinderrupsen in de Krimpenerwaard

Tekst: Bram Omon In de Krimpenerwaard (Zuid-Holland) komt de argusvlinder nog vrij veel voor. Daarom ben ik me gaan verdiepen in het voorkomen van deze interessante soort in dit gebied. Vooral de rupsenwaarnemingen leverden opvallende resultaten.

De argusvlinder is nog op veel plaatsen in Nederland te zien. Vooral in het westen en noorden van het land komt hij nog algemeen voor. Toch is de argusvlinder in ons land het laatste decennium sterk achteruitgegaan (De Vlinderstichting, 2012). Het veenweidegebied van de Krimpenerwaard is een van de gebieden waar de soort nog steeds vrij algemeen is. Hij komt hier vooral voor op de rivierdijken van de Lek en de Hollandse IJssel, maar ook in het open poldergebied is hij regelmatig te zien. Om inzicht te krijgen in de oorzaken van de achteruitgang van deze mooie soort in Nederland het belangrijk om hem intensiever te bestuderen.

Waardplanten

Uit de literatuur is bekend dat de argusvlinder verschillende grassoorten als waardplant kan gebruiken. Ook in de Krimpenerwaard dienen verschillende grassoorten als waardplant (Tabel 1). De lijst met waardplanten is zeker nog niet compleet, maar de belangrijkste in de Krimpenerwaard zijn wel aan te wijzen: rood zwenkgras (*Festuca rubra*), kropbaar (*Dactylis glomerata*) en glanshaver (*Arrhenatherum elatius*). Deze soorten verschillen sterk van elkaar. Rood zwenkgras heeft dunne borstelvormige bladeren, terwijl kropbaar en glanshaver brede bladeren hebben. Wel hebben al deze grassen zowel in de herfst als in het voorjaar verse bladeren.

Figuur 1: Expositie van de graspollen met eitjes of rupsen van de argusvlinder voor een verticale structuur. N = aan noordkant van verticale structuur, enz.

Waardplant		Ei	Rups
Engels raaigras	<i>Lolium perenne</i>	0	1
Glanshaver	<i>Arrhenatherum elatius</i>	8	3
IJle dravik	<i>Anisantha sterilis</i>	2	1
Kropbaar	<i>Dactylis glomerata</i>	1	19
Kweek	<i>Elytrigia repens</i>	0	3
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>	43	15

Dat het overgrote deel van de waarnemingen in het voor- en najaar gedaan werd, is dan ook geen verrassing. De overwinterende rupsen moeten namelijk zowel in het najaar als in het voorjaar vers voedsel hebben om te overleven.

Groeiplaats van de waardplanten

Ook de groeiplaats van de waardplant is belangrijk voor veel vlindersoorten. Dit geldt zeker voor de argusvlinder. De eitjes en rupsen zijn te vinden op beschutte plaatsen met een warmer microklimaat dan de omgeving. Heel opvallend was, dat de waardplanten in vrijwel alle gevallen aan één of meer zijden beschermt waren door een verticale structuur, zoals stenen muurtjes, een liggende boomstam, resten van een fundering of vangrails. De vlinders zonnen en overnachten ook vaak op deze verticale structuren, zoals ook in de vorige editie van Vlinders te lezen was. Deze bieden beschutting tegen wind en regen. Bovendien koelen de graspollen op deze plaatsen minder snel af dan de omgeving. Dit is heel goed te zien op de foto op blz. 7. Daarnaast warmen de graspollen bij zonnig weer ook nog sneller op dan de omgeving. In figuur 1 is te zien aan welke zijde van de verticale structuren de eitjes en rupsen van de argusvlinder gevonden zijn. Graspollen die aan de zonnige zuidkant van verticale structuren groeien worden het meest gebruikt. Verder valt op dat aan de oostkant van verticale structuren meer eitjes en rupsen zijn gevonden dan aan de westkant. Dit heeft er zeer waarschijnlijk mee te maken dat de wind in Nederland voornamelijk uit westelijke richtingen komt. Graspollen aan de oostkant van de verticale structuren zijn daardoor beter beschermt.

Activiteit van de rupsen

Doordat de rupsen van de argusvlinder op plaatsen leven die snel opwarmen, zijn ze al bij lage tempera-

Mannetje argusvlinder.

turen actief. In december en februari zijn verschillende etende rupsen waargenomen op dagen met een maximum luchttemperatuur van 5 °C. Op bewolkte dagen werden de rupsen daarentegen pas actief bij een luchttemperatuur van 10 °C. Op koude dagen in de winter zijn vrijwel geen rupsen te vinden. Ze kruipen dan meestal diep weg in de graspollen. Eén keer is een rups gevonden die op 8 centimeter boven de grond op een grasspriet zat bij -5 °C (zie foto hiernaast). Omdat de rupsen regelmatig actief worden in de winter is er bij de argusvlinder geen sprake van een echte winterrust, in tegenstelling tot de rupsen van veel andere soorten die inactief zijn tijdens de winter. Naast de temperatuur heeft ook de windrichting een groot effect op de activiteit van de rupsen. Als de graspol tijdens een telling niet wind beschermt was, werden ook geen actieve rupsen waargenomen.

Mogelijke oorzaken achteruitgang

In de Krimpenerwaard konden nog geen rupsen gevonden worden in de periode van mei tot juli. Dit heeft er deels mee te maken dat de vegetatie op de klassieke vindplaatsen dan veel te hoog is. De rupsen hebben een lage vegetatie van grassen nodig. Daarom speelt eutrofiëring (toevoer van een overmaat aan voe-

De foto toont het effect van een stenen muur op het microklimaat. Bij -5 °C was een smalle strook gras vlak voor de muur nog steeds niet bevroren. In deze strook werd een rups gevonden. Het relatief warme microklimaat zorgt ervoor dat de rupsen al bij een lage luchttemperatuur actief kunnen worden.

Bram Ormon

Verder onderzoek

De rups van de argusvlinder leeft in het voor- en najaar op warme en beschutte plaatsen in graspollen. Het is op dit moment nog niet duidelijk of de rups in de zomer op dezelfde plaatsen te vinden is als in het voor- en najaar. Het is goed mogelijk dat de argusvlinder in de zomer minder kieskeurig is, omdat de gemiddelde temperatuur dan duidelijk hoger is dan in het voor- en najaar. De in dit artikel gegeven informatie biedt een basis voor vervolgonderzoek, waarbij vooral de leefwijze in de zomer beter onderzocht moet worden. Hopelijk is het mogelijk om op korte termijn nog beter inzicht te krijgen in de leefwijze van de argusvlinder. Zodra de oorzaken van de achteruitgang bekend zijn kunnen indien nodig beschermingsmaatregelen genomen worden.

De rups is te vinden op graspollen die voor of tegen verticale structuren groeien, zoals hier een graspol aan een muur. De rups is te herkennen aan de duidelijke witte zijstreep en de twee groene 'staartjes' aan de achterkant.

dingsstoffen) mogelijk een rol bij de achteruitgang van de argusvlinder, doordat te veel nutriënten de vegetatie te hoog laten groeien. Het warme microklimaat, dat de rupsen nodig hebben, ontbreekt dan.

Een ander probleem kan verdroging zijn. Dit probleem treedt waarschijnlijk niet op in de Krimpenerwaard, omdat verdroging in dit laagveengebied niet snel grote gevolgen heeft. Bij warm weer kan de argusvlinder zich in de Krimpenerwaard zelfs uitbreiden. Op de snel uitdrogende zandgronden in het binnenland kan warm weer voor verdroging van de vegetatie zorgen, zodat de argusvlinder achteruitgaat. Dit zou een verklaring zijn voor de achteruitgang in het oosten en zuiden van het land, terwijl de argusvlinder in het westen en noorden eerder algemener is geworden. Dit zijn voorlopig alleen ideeën, waarvoor nog geen bewijzen te geven zijn.

Literatuur

- De Vlinderstichting (2012). Argusvlinder verdwijnt uit Oost-Nederland - Vlinderstand 2012, 8-9.
- Ebert, G. en Rennwald E. (1991). Die Schmetterlinge Baden-Württembergs - Band 2: Tagfalter II. Stuttgart; Verlag Eugen Ulmer, 123-128.
- Schweizerischer Bund für Naturschutz (1987). Tagfalter und ihre Lebensräume. Egg; Fotorotar AG, 311-312.

Summary

The Wall Brown (*Lasiommata megera*) is becoming increasingly rare in the Netherlands. The situation is better in the western part of the country. The ecology of the caterpillar of the Wall Brown has been studied in this part of the country. The caterpillars were found on different grass species. The main host plants were *Festuca rubra*, *Dactylis glomerata* and *Arrhenatherum elatius*. The host plants grew on sheltered places and more or less facing south, in front of vertical structures, like walls and trees. The caterpillars can be active at very low temperatures due to the warmer microclimate of these places.

